

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA

INFORMACJA

O DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

i KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO

w 2017 r.

Warszawa, sierpień 2018 r.

SPIS TREŚCI

Str.

I. Informacje wstępne	3
II. Realizacja zadań ustawowych	6
<i>1. Wybory organów samorządu terytorialnego. Referenda lokalne</i>	6
<i>2. Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych</i>	8
<i>3. Nadzór nad rejestrem wyborców</i>	11
<i>4. Rejestr korzyści</i>	12
<i>5. Rozwój informatycznego systemu wyborczego</i>	13
<i>6. Działalność informacyjno-edukacyjna</i>	14
III. Współdziałanie i wymiana doświadczeń	16

I. Informacje wstępne

1. Zgodnie z art. 157 Kodeksu wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendum. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi 9 sędziów, po 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego powołanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wnioski Prezesów właściwych sądów. W 2017 r. Państwowa Komisja Wyborcza pracowała w składzie powołanym postanowieniami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 października 2014 r. i 3 grudnia 2014 r. (M.P. poz. 1138 i 1147): Wiesław Błuś – sędzia Sądu Najwyższego, Zbigniew Cieślak – sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, Arkadiusz Despot-Mładanowicz – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, Wojciech Hermeliński – sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku – Przewodniczący Komisji, Wojciech Kręcisz – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, Wiesław Koziulewicz – sędzia Sądu Najwyższego – Zastępca Przewodniczącego, Sylwester Marciniak – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego – Zastępca Przewodniczącego, Janusz Niemcewicz – sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, Krzysztof Strzelczyk – sędzia Sądu Najwyższego. Funkcję Sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej w okresie sprawozdawczym pełniła Szef Krajowego Biura Wyborczego Beata Tokaj.
2. Zadania i właściwość Państwowej Komisji Wyborczej określają ustawy:
  - z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2018 r. poz. 754 i 1000);
  - z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 580, z późn. zm.);
  - z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 318 oraz z 2017 r. poz. 850);
  - z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 400 oraz z 2017 r. poz. 850);

- z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz. U. poz. 688, z 2014 r. poz. 498 oraz z 2018 r. poz. 4);
  - z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. z 2017 r., poz. 1393);
  - z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2186, z późn. zm.);
  - z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. 2018, poz. 130).
3. Stałymi organami wyborczymi na obszarze części województw są komisarze wyborczy będący z mocy ustawy pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej. W okresie sprawozdawczym byli to sędziowie powoływani przez Komisję na wniosek Ministra Sprawiedliwości, w liczbie 51.
- Kadencja tych komisarzy zakończyła się z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. 2018, poz. 130) i pełnili swoje funkcje do czasu powołania innych komisarzy wyborczych.
- Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy wykonują zadania w zakresie organizacji i przeprowadzania wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Parlamentu Europejskiego, wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Realizują również określone w ustawach zadania w przedmiocie referendum ogólnokrajowych i referendum lokalnych, obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, prowadzenia Rejestru korzyści przez osoby pełniące funkcje publiczne oraz w zakresie kontroli gospodarki finansowej partii politycznych (tylko Państwowa Komisja Wyborcza) i gospodarki finansowej komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach. Komisarze wyborczy realizują ponadto zadania związane z obsadzaniem

mandatów w organach jednostek samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji, wynikające z ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r., poz. 994 i 1000), ustaw: z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2018, poz. 995 i 1000) i o samorządzie województwa (Dz. U. 2018, poz. 913 i 1000) oraz ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (tekst jednolity - Dz. U. z 2015 r. poz. 1438, z 2018 r. poz. 130).

4. W realizacji zadań określonych w Kodeksie wyborczym i w ustawie o partiach politycznych stosowane są ponadto przepisy innych ustaw, m.in. o ochronie danych osobowych, o dostępie do informacji publicznej, prawo prasowe.

Do stałych zadań komisarzy wyborczych należy organizacja i przeprowadzanie wyborów organów jednostek samorządu terytorialnego. Wykonują ponadto przewidziane w Kodeksie wyborczym funkcje i zadania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Sejmu i do Senatu oraz do Parlamentu Europejskiego – w szczególności są z urzędu przewodniczącymi okręgowych komisji wyborczych i rejonowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów wymienionych wyżej organów. Są organami przeprowadzającymi referenda ogólnokrajowe oraz referenda lokalne w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji. Obowiązkiem komisarza wyborczego na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym jest zwołanie pierwszej sesji nowo wybranej rady gminy oraz pierwszej sesji w celu złożenia ślubowania przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta. Odpowiednio na podstawie przepisów ustawy o samorządzie powiatowym i ustawy o samorządzie województwa komisarz wyborczy zwołuje pierwszą sesję nowo wybranej rady powiatu i nowo wybranego sejmiku województwa.

5. W 2017 r. Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 17 posiedzeń oraz odbyła doroczną naradę roboczą z dyrektorami delegatur i komisarzami wyborczymi.

6. Warunki organizacyjne, finansowe i administracyjno-techniczne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów i referendum, obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych oraz inne określone prawem zadania zapewnia i wykonuje Krajowe Biuro Wyborcze, którego jednostkami terenowymi są delegatury. Organizację i właściwość Krajowego Biura Wyborczego określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą zgodnie z art. 188 § 4 Kodeksu wyborczego. Organizację wewnętrzną i właściwość rzeczową jednostek organizacyjnych Biura określa zarządzenie nr 43/2016 Szefa Krajowego Biura Wyborczego z dnia 19 października 2016 r. Informacja o składzie Państwowej Komisji Wyborczej, regulamin Komisji, uchwały w sprawie powołania komisarzy wyborczych oraz wykaz komisarzy, statut Krajowego Biura Wyborczego i zarządzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej i właściwości jego jednostek organizacyjnych są zamieszczone na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

II. Realizacja zadań ustawowych

1. Wybory organów samorządu terytorialnego. Referenda lokalne

Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego na wygasły w toku kadencji mandat radnego w radach gmin niebędących miastami na prawach powiatu oraz wójta, burmistrza, prezydenta miasta przeprowadza się odpowiednie wybory: uzupełniające oraz przedterminowe. Przeprowadzane są również wybory ponowne, a także wybory do nowych rad.

Wybory uzupełniające przeprowadza się wskutek wygaśnięcia mandatu radnego z przyczyn określonych ustawowo, np. zrzeczenia się mandatu, niezłożenia ślubowania, śmierci; wybory ponowne – w wyniku orzeczenia przez sąd wygaśnięcia mandatu w trybie protestu wyborczego. Wybory przedterminowe do rad (sejmików województw) są przeprowadzane w przypadku rozwiązania tych organów przez Sejm z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji

lub ustaw oraz w przypadku odwołania w referendum lokalnym. Nadto, w powiecie i województwie – jeśli rada lub sejmik w ciągu 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów nie wybiorą organów wykonawczych, co powoduje ich rozwiązanie z mocy prawa. Wybory przedterminowe wójta, burmistrza, prezydenta miasta przeprowadza się wskutek odmowy złożenia ślubowania, zrzeczenia się mandatu, utraty prawa wybieralności lub jego braku w dniu wyborów, naruszenia ustawowego zakazu łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności określonych w innych przepisach, albo orzeczonej zgodnie z przepisami trwałej niezdolności do pracy, w związku z odwołaniem w referendum, w wyniku odwołania przez Prezesa Rady Ministrów z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw, zmian w podziale terytorialnym państwa, wskutek śmierci osoby sprawującej daną funkcję.

W 2017 r. przeprowadzone zostały 292 akcje wyborcze, z tego 278 wyborów uzupełniających do rad gminnych i miejskich, w 1 radzie wybory ponowne, w 13 jednostkach wybory przedterminowe wójtów bądź burmistrzów.

W radach miast na prawach powiatu, radach powiatów, sejmikach województw i radach dzielnic m.st. Warszawy wygasły mandat radnego obejmuje kandydat z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Od początku bieżącej kadencji do końca 2017 r. wygasły w tych jednostkach 2363 mandaty radnych: 42 mandaty radnych dzielnic m.st. Warszawy, 276 mandatów radnych miast na prawach powiatów, 1144 mandaty radnych gmin niebędących miastami na prawach powiatu, 778 mandatów radnych rad powiatów, 123 mandaty radnych sejmików. Przyczynami wygaśnień było najczęściej zrzeczenie się mandatu i śmierć. Organizację i przeprowadzanie wyborów i zmian w składach rad zapewniają właściwi komisarze wyborczy. Do komisarzy wyborczych wnoszone są inicjatywy o zarządzenie referendum lokalnych. W 2017 r. odbyło się 13 referendum lokalnych dotyczących odwołania organów jednostek samorządu (wójta – burmistrza – prezydenta miasta, bądź rady gminy czy miasta). Wszystkie przeprowadzone referenda były nieważne, ponieważ w głosowaniu wzięło udział mniej niż 3/5 liczby biorących udział

w wyborze danego organu (art. 55 ust. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym).

Każdej niedzieli w całym kraju odbywa się średnio sześć wyborów lub referendum. Terminarz planowanych oraz przeprowadzonych wyborów i referendum znajduje się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego:

[http://pkw.gov.pl/352 Wybory i referenda/1/381 Terminarz wyborow do organow samorzadu terytorialnego przeprowadzanych w trakcie kadencji 2014 - 2018.](http://pkw.gov.pl/352_Wybory_i_referenda/1/381_Terminarz_wyborow_do_organow_samorzadu_terytorialnego_przeprowadzanych_w_trakcie_kadencji_2014_-_2018)

Szczegółowe informacje o poszczególnych wyborach i referendach znajdują się na stronach internetowych Delegatur Krajowego Biura Wyborczego.

2. *Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych*

Państwowa Komisja Wyborcza przeprowadziła badanie informacji i sprawozdań partii politycznych w zakresie gospodarki finansowej w 2016 r. Zgodnie z ustawą o partiach politycznych partie polityczne i koalicje partii, jeżeli w wyborach do Sejmu uzyskają odpowiednio co najmniej 3% i 6% ważnych głosów, są uprawnione przez okres kadencji Sejmu do otrzymywania subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. Mają równocześnie obowiązek składania Państwowej Komisji Wyborczej corocznej informacji finansowej o otrzymanej subwencji i poniesionych z subwencji wydatkach. W 2017 r. obowiązek taki miało 10 partii, które w wyborach do Sejmu, przeprowadzonych w dniu 15 października 2015 r. uzyskały wymagany ustawowo odsetek głosów. Wszystkie uprawnione partie złożyły informacje finansowe wraz ze sprawozdaniami biegłych rewidentów. Państwowa Komisja Wyborcza, po ich zbadaniu, przyjęła bez zastrzeżeń informacje 6 partii politycznych (Polskie Stronnictwo Ludowe, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej, Twój Ruch, Nowoczesna Ryszarda Petru), a informacje 4 partii (Unia Pracy, Zieloni, Wolność Janusza Korwin-Mikke, Partia Razem) przyjęła ze wskazaniem uchybień, które polegały na poczynionych w informacji błędach formalnych.

Partie polityczne składają również w każdym roku sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego. Obowiązek złożenia sprawozdania za 2016 r. miało 86 partii politycznych. W terminie ustawowym sprawozdanie złożyły 72 partie polityczne. Nie wykonało obowiązku złożenia sprawozdań finansowych 14 partii (Polski Ruch Uwłaszczeniowy, Partia Zielonych Rzeczypospolitej Polskiej, Polska Partia Pracy – Sierpień 80, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych i Specjalnej Troski, Konfederacja Polski Niepodległej, Partia Regionów, Partia Libertariańska, Dzielny Tata, Razem Dla Niepełnosprawnych, Legion Patriotów, Moja Polska, Obywatelska Rzeczpospolita Polska, Stonoga Partia Polska i Frankowicze Przeciw Bezprawiu). Wobec tych partii Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie art. 38c ust. 1 ustawy o partiach politycznych, skierowała wnioski do Sądu Okręgowego w Warszawie VII Wydział Cywilny i Rejestrowy o wykreślenie wpisu tych partii z ewidencji partii politycznych. W postępowaniach w tych sprawach uczestniczą merytoryczni pracownicy Krajowego Biura Wyborczego.

Państwowa Komisja Wyborcza zbadała sprawozdania 72 partii politycznych i wskutek zbadania:

- a) przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 37 partii politycznych,
- b) przyjęła ze wskazaniem uchybień sprawozdania 25 partii politycznych,
- c) odrzuciła sprawozdania 10 partii politycznych. Podstawą były w szczególności: sporządzenie sprawozdania niezgodnie ze stanem faktycznym oraz – w dwóch przypadkach – prowadzenie rachunkowości w sposób niezgodny z wymogami ustawowymi. Na postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej odrzucające sprawozdania 3 partie polityczne wniosły skargi do Sądu Najwyższego, na podstawie art. 38b ustawy o partiach politycznych (Sojusz Lewicy Demokratycznej, Piast – Jedność Myśli Europejskich Narodów i Stronnictwo Polska Racja Stanu). Rozpatrzenie skargi Sojuszu Lewicy Demokratycznej zostało przez Sąd zawieszony (do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny pytania prawnego, dotyczącego zgodności

z Konstytucją przepisów, na podstawie których zostało odrzucone m.in. powyższe sprawozdanie finansowe). Pozostałe dwie skargi zostały przez Sąd Najwyższy oddalone.

Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania związane z badaniem informacji i sprawozdań finansowych partii politycznych w oparciu o sprawozdania sporządzane przez biegłych rewidentów, a także we własnym zakresie analizuje sprawozdania i dokumenty finansowe dołączone do sprawozdań; partiom zobowiązanym przypomina się o obowiązku ich złożenia, systematycznie udzielane są w tych sprawach wyjaśnienia i informacje. Na początku 2017 r. Komisja dokonała wyboru dwudziestu jeden biegłych rewidentów, w celu zbadania informacji finansowych o otrzymanej subwencji i poniesionych z subwencji wydatkach 10 partii politycznych, a także sprawozdań o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego 38 partii politycznych, które w 2016 r. posiadały rachunek Funduszu Wyborczego. Formalno-techniczne zadania związane z wyborem biegłych rewidentów oraz bieżącą współpracę z biegłymi w trakcie prowadzonych badań zapewniali pracownicy Krajowego Biura Wyborczego. Prowadzili ponadto niezależnie od badań biegłych rewidentów własne szczegółowe badanie wszystkich sprawozdań.

Podejmowane czynności mają na celu ustalenie, czy sprawozdanie komitetu sporządzone zostało zgodnie z właściwym wzorem określonym przez Ministra Finansów, czy zostało podpisane przez uprawnione osoby i czy złożone zostało z zachowaniem ustawowego terminu, czy do sprawozdania załączone zostały dokumenty określone w odpowiednim rozporządzeniu Ministra Finansów, a także czy wypełnione zostały wszystkie pozycje sprawozdania, a wpisane w nich kwoty zgadzają się pod względem arytmetycznym. Szczegółowej kontroli merytorycznej podlega także dokumentacja złożona przez partie polityczne bądź komitety wyborcze, w celu ustalenia zgodności z prawem prowadzonej przez nie gospodarki finansowej.

3. Nadzór nad rejestrem wyborców

Państwowa Komisja Wyborcza sprawuje systematyczny nadzór nad prowadzeniem i aktualizowaniem przez gminy stałego rejestru wyborców. Rejestr jest prowadzony w każdej gminie i obejmuje osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy, którym przysługuje prawo wybierania. Służy do sporządzania spisów wyborców w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach samorządowych oraz spisów osób uprawnionych do udziału w referendach ogólnokrajowych i lokalnych. Można być wpisanym tylko w jednym rejestrze wyborców. Rejestr jest prowadzony w 2 częściach: część A – obejmuje obywateli polskich, część B – obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, stale zamieszkałych na obszarze gminy i uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyborcy będący obywatelami polskimi zameldowani na obszarze gminy na pobyt stały są wpisywani do rejestru wyborców z urzędu, wyborcy zamieszkujący bez zameldowania lub pod innym adresem niż adres zameldowania oraz wyborcy nigdzie niezamieszkali a przebywający stale w gminie są wpisywani do rejestru na wniosek zainteresowanego. Na swój wniosek wpisywani są do rejestru obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi. Dane z rejestru są zamieszczone na stronie internetowej www.pkw.gov.pl; obejmują ogólną liczbę wyborców, w tym wyborców ujętych z urzędu oraz wpisanych na własny wniosek z wyodrębnieniem wyborców – obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej. Na koniec 2017 r. w rejestrze wyborców na obszarze całego kraju było ujętych 30.143.157 osób, w tym 29.946.602 osoby wpisane z urzędu i 196.555 osób wpisanych na własny wniosek, z tego 996 osób – obywateli państw Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi wpisanych na własny wniosek w celu udziału w wyborach na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Aktualne dane z rejestru według powiatów i gmin są dostępne na stronach internetowych delegatur Krajowego Biura Wyborczego. Delegatury Krajowego Biura Wyborczego

prowadzą systematyczną kontrolę prawidłowości rejestrów i ich aktualizacji, zapewniają pomoc w tych sprawach, udzielają gminom wskazań i zaleceń, prowadzą szkolenia z pracownikami prowadzącymi te sprawy. W 2017 r. przeprowadzono w gminach 715 kontroli rejestru wyborców i ponad 60 kontroli spisu wyborców. Ich wyniki dają ogólnie pozytywną ocenę prowadzenia rejestru i sporządzania spisów wyborców. Stwierdzone uchybienia nie są liczne i dotyczą m.in. niekompletnej dokumentacji i danych w rejestrze, opóźnień w aktualizacji rejestru; stwierdzono jednostkowe przykłady niekompatybilności programów prowadzenia rejestru wyborców z aplikacją Źródło udostępniającą dane z rejestru PESEL; kwestie te, w wyniku kontroli były na bieżąco wyjaśniane, a gminy zobowiązane były do usunięcia nieprawidłowości.

4. Rejestr Korzyści

Wykonując przepisy ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, Państwowa Komisja Wyborcza i – w określonym przez Państwową Komisję Wyborczą zakresie – komisarze wyborczy, prowadzą Rejestr Korzyści. Do Państwowej Komisji Wyborczej informacje zgłaszają członkowie Rady Ministrów, sekretarze i podsekretarze stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i w ministerstwach, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie i wicewojewodowie. Do komisarzy wyborczych właściwych terytorialnie zgłoszenia korzyści dokonują marszałkowie i wicemarszałkowie województw, członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy województw, starostowie, członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy powiatów, wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast i ich zastępcy, sekretarze i skarbnicy gmin. Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści został określony w ustawie i dotyczy osób pełniących funkcje publiczne i ich współmałżonków. Informacje zgłoszone do Rejestru są jawne. Rejestr jest prowadzony elektronicznie i dostępny pod adresem: <http://rk.pkw.gov.pl/>.

W 2017 r. do Rejestru wprowadzono 1427 deklaracji.

5. Rozwój informatycznego systemu wyborczego

W roku 2017 r. zakończono przygotowywanie najważniejszych modułów systemu informatycznego „Wsparcie Organów Wyborczych” (WOW) dla wyborów samorządowych, które mają zostać przeprowadzone jesienią 2018 r. Od początku roku system przygotowany przez Krajowe Biuro Wyborcze wykorzystano w 335 akcjach wyborczych w trakcie kadencji oraz w 13 referendach lokalnych w sprawie odwołania organów gmin przed upływem kadencji.

Funkcje systemu obejmują m.in.:

- 1) definiowanie obwodów i okręgów, w tym powiązania okręg-obwód;
- 2) wprowadzanie meldunku kwartalnego i przedwyborczego w gminach oraz prowadzenie nadzoru nad meldunkiem w delegaturach;
- 3) automatyczne tworzenie kalendarzy wyborczych z terminami realizacji poszczególnych czynności w danych wyborach;
- 4) rejestr osób pozbawionych praw wyborczych za “kłamstwo lustracyjne” i rejestr partii politycznych;
- 5) rejestrowanie komitetów wyborczych oraz list i kandydatów wraz ze sprawdzaniem ich poprawności;
- 6) przygotowywanie dokumentów rejestracyjnych, korespondencji do IPN, wzorów obwieszczeń i kart do głosowania, itp.;
- 7) powoływanie komisji terytorialnych i obwodowych;
- 8) nadawanie numerów listom kandydatów;
- 9) wprowadzanie i sumowanie danych o frekwencji w trakcie głosowania;
- 10) wprowadzanie danych z projektów protokołów obwodowych, wydruk projektów protokołów oraz przesłanie wyników do komisji wyższego szczebla (system sygnalizuje ponad 240 klas błędów w protokołach);
- 11) śledzenie spływu protokołów;
- 12) gromadzenie danych zbiorczych umożliwiających tworzenie projektów protokołów wyników głosowania i wyników wyborów na poszczególnych szczeblach organów wyborczych;

13) przygotowywanie raportów przedwyborczych (listy, komitety, kandydaci, obwody, itd. w różnych przekrojach);

14) udostępnianie API, czyli interfejsu dla innych systemów.

Kod źródłowy systemu WOW to ponad tysiąc plików mających w sumie około 150 tysięcy istotnych wierszy. Stale pracował nad nim zespół ponad dwudziestu osób: programistów, analityków, kluczowych użytkowników, testerów, administratorów.

W ostatnim kwartale 2017 r. Krajowe Biuro Wyborcze przeprowadziło serię trzech testów systemu. Potwierdziły one prawidłowość założeń i właściwe przygotowanie oprogramowania oraz konfigurację sprzętu. Nie stwierdzono żadnych problemów wydajnościowych.

6. Działalność informacyjno-edukacyjna

W roku 2017, poprzedzającym rok wyborów samorządowych, Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze kontynuowały działania w zakresie upowszechniania wiedzy o prawie wyborczym, ze szczególnym uwzględnieniem zbliżających się wyborów samorządowych.

- Państwowa Komisja Wyborcza od listopada 2016 r. do czerwca 2017 r. konsultowała z wyborcami kształt kart w przyszłorocznych wyborach samorządowych tak, by nowa karta była jak najbardziej przyjazna dla obywateli i by ograniczyć do minimum liczbę głosów nieważnych. PKW zgodnie z Kodeksem wyborczym może wybrać pomiędzy jednostronnie zadrukowaną kartą, a kartą w postaci książeczki, która w odróżnieniu od wyborów samorządowych w 2014 roku będzie miała na pierwszej stronie instrukcję do głosowania, dalej spis treści, a dopiero potem listy komitetów wyborczych.

Krajowe Biuro Wyborcze oraz Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w ramach konsultacji społecznych kształtu kart do głosowania zorganizowały w całej Polsce ponad 470 spotkań, w których udział wzięło około 12,5 tysiąca osób.

Ponad 160 osób przesłało swoje opinie poprzez formularz na stronie www.pkw.gov.pl, niemal 90 osób zamieściło posty na profilu PKW i KBW w serwisie Facebook, a 23 czerwca odbyło się pierwsze w historii KBW webinarium – transmitowane w Internecie seminarium, poświęcone kształtowi kart

do głosowania z udziałem Przewodniczącego PKW. Webinarium obserwowano na żywo ponad 100 osób, które mogły też aktywnie uczestniczyć w transmisji, zadając pytania.

Na temat konsultacji powstało kilkanaście materiałów w ogólnopolskich stacjach radiowych i telewizyjnych (m.in. Polska Agencja Prasowa, Polskie Radio24, TVN24, Radio Zet) oraz w dziennikach (Rzeczpospolita, Dziennik Gazeta Prawna) i Internecie (Onet.pl). Niemal 200 publikacji ukazało się w mediach regionalnych oraz na lokalnych portalach informacyjnych.

W maju i czerwcu 2017 r. szereg spotkań konsultacyjnych z wyborcami województwa mazowieckiego odbyli członkowie Państwowej Komisji Wyborczej oraz pracownicy Krajowego Biura Wyborczego.

21 czerwca 2017 r. Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w całej Polsce otworzyły swoje drzwi dla wyborców. Każdy mógł wziąć udział w konsultacjach kształtu kart do głosowania w przyszłorocznych wyborach samorządowych, zapoznać się z najważniejszymi zasadami przeprowadzania tych wyborów oraz poznać swoje prawa, wynikające z Kodeksu wyborczego.

W konsultacjach wzięło udział ponad 13 tysięcy wyborców z całego kraju. Raport z konsultacji dostępny jest na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego: www.pkw.gov.pl.

- 25 kwietnia 2017 r. w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej w Warszawie odbył się finał I edycji Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Prawie Wyborczym „Wybieram wybory”.

Konkurs został zorganizowany przez Państwową Komisję Wyborczą i Krajowe Biuro Wyborcze aby upowszechnić wiedzę o prawie wyborczym i propagować ideę udziału w wyborach oraz świadome uczestnictwo w procesie wyborczym. W I edycji Konkursu wzięło udział ponad 4 600 uczniów z niemal 570 szkół z całego kraju. Następna edycja Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Prawie Wyborczym „Wybieram wybory” rozpoczęła się w listopadzie 2017 roku.

- Upowszechnianiu wiedzy o prawie wyborców do udziału w głosowaniu ma służyć film na temat rejestru wyborców zrealizowany na zamówienie Krajowego Biura

Wyborczego. W prosty, graficzny sposób przypomina on podstawowe zasady dotyczące rejestru wyborców, m.in. o obowiązku wyborcy do złożenia wniosku o dopisanie do rejestru wyborców w przypadku zmiany miejsca zamieszkania bez miejsca stałego zameldowania. Film przygotowano również w wersji z tłumaczeniem na Polski Język Migowy.

- Krajowe Biuro Wyborcze uruchomiło platformę edukacyjną www.wybieramwybory.pl – portal wiedzy o prawie wyborczym dla wszystkich, którzy przed zbliżającymi się wyborami samorządowymi chcą wiedzieć więcej o zasadach głosowania. Na stronie znajdują się podane w przystępny sposób szczegółowe informacje dla kandydata i dla wyborcy, informacje o udogodnieniach w głosowaniu dla wyborców niepełnosprawnych. Platforma będzie systematycznie uzupełniana o informacje, dotyczące pozostałych wyborów – do Parlamentu Europejskiego, do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

III. Współdziałanie i wymiana doświadczeń

Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze systematycznie uczestniczą w różnych wydarzeniach związanych z problematyką wyborczą, podejmują własne inicjatywy i współdziałają z różnymi podmiotami w ramach ich działalności.

- Stałe forum współdziałania stanowią obchody Światowego Dnia Wyborów, odbywające się corocznie w pierwszy czwartek lutego. W dniu 2 lutego 2017 r. w obchodach tego święta uczestniczyli przedstawiciele Państwowej Komisji Wyborczej: Przewodniczący - Wojciech Hermeliński, Zastępca Przewodniczącego - Sylwester Marciniak, członkowie: Wiesław Błuś i Janusz Niemcewicz, Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej - Beata Tokaj oraz Komisarze Wyborczy: Jolanta Eugenia Górską, Irma Jadwiga Kul, Teresa Rak, Dorota Tyrała, Rafał Malarski, Andrzej Siuchniński, Andrzej Walenta; przedstawiciele środowisk naukowych, m.in.: prof. dr hab. Krzysztof Skotnicki, prof. dr hab. Andrzej Sokala, prof. dr hab. Andrzej Antoszewski, prof. dr hab. Jacek Sobczak, prof. dr hab. Andrzej Szmyt, prof. dr hab. Zbigniew Witkowski, dr hab. prof. Uniwersytetu w Białymstoku

Grzegorz Kryszewski, dr hab. Bartłomiej Michalak, dr Anna Frydrych-Depka, dr Tomasz Gąsior, dr Jarosław Zbieranek, dyrektorzy zespołów i delegatur Krajowego Biura Wyborczego, członkowie kół naukowych oraz osoby zainteresowane prawem wyborczym.

Święto wyborów rozpoczęło się od seminarium zorganizowanego przez Studenckie Koło Naukowe Prawa Wyborczego ELEKTOR działające przy Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dotyczyło ono *Realizacji zasady tajności głosowania w polskim systemie wyborczym*. Wzięli w nim udział przedstawiciele doktryny, praktycy oraz teoretycy zagadnień związanych z prawem wyborczym, a także przedstawiciele organizacji pozarządowych i studenci.

Kolejnym punktem było spotkanie przedstawicieli Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego z Radą Programową Centrum Studiów Wyborczych, w tym z osobami reprezentującymi zarówno Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Łódzkiego, jak i Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Przewodniczący spotkaniu prof. dr hab. Krzysztof Skotnicki wręczył akty powołania do składu rady programowej Centrum Studiów Wyborczych na nową kadencję profesorowi dr hab. Andrzejowi Antoszewskiemu, profesorowi dr hab. Andrzejowi Szmytowi, dr hab. Profesorowi Uniwersytetu w Białymstoku Grzegorzowi Kryszeniowi i dr hab. Bartłomiejowi Michalakowi. Poinformował jednocześnie o przekazaniu aktów powołania nieobecnym na spotkaniu prof. nadzw. dr hab. Annie Rakowskiej-Treli i prof. zw. dr hab. Arkadiuszowi Żukowskiemu. Ponadto, członkami Rady ponownie zostali dr Wojciech Kręcisz – członek Państwowej Komisji Wyborczej, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego i Beata Tokaj – Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej i Szef Krajowego Biura Wyborczego. Dalsza część obrad Rady Programowej Centrum Studiów Wyborczych poświęcona została podsumowaniu działalności i dokonań obu tych Centrów w 2016 r. oraz omówieniu planów i możliwości ich rozwoju w czasie bieżącej kadencji. Wśród najważniejszych założeń wymieniano podjęcie próby zdigitalizowania publikacji dotyczących

zagadnień wyborczych, które pojawiły się w Polsce, w różnych publikatorach od 1989 r. i publicznego ich udostępnienia poprzez stronę internetową Centrum Studiów Wyborczych; próby wykonania reprintów wydawnictw z zakresu prawa wyborczego z czasów II Rzeczypospolitej, czy też próby wydania - w jednej książkowej publikacji - wszystkich wygłoszonych dotychczas Wykładów im. Prof. dr Wacława Komarnickiego. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej oraz Szef Krajowego Biura Wyborczego podjęli się wydania tej publikacji.

Ostatnią częścią obchodów Światowego Dnia Wyborów był Wykład im. Prof. dr Wacława Komarnickiego, wygłoszony w tym roku przez prof. dr hab. Andrzeja Antoszewskiego z Instytutu Politologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Niezwykle interesujące i aktualne pytanie, będące przedmiotem rozważań podjętych w tym wykładzie - *Kryzys wyborów czy kryzys demokracji liberalnej?* – duża żywość, z jaką został on wygłoszony oraz poparcie stawianych w nim tez wynikami wielu badań i analiz, wywołały zainteresowanie słuchaczy i przyczyniły się do ożywionej dyskusji.

Debatę zakończono wspólną deklaracją o potrzebie dalszej współpracy, przede wszystkim w celu propagowania wiedzy na temat prawa wyborczego oraz budowania świadomości społecznej w tym zakresie.

Światowy Dzień Wyborów był również obchodzony w Zamościu z inicjatywy Komisarza Wyborczego w Zamościu i Dyrektora zamojskiej Delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Odbyła się tam z tej okazji uroczysta Konferencja poświęcona przede wszystkim edukacji wyborczej. Głównym jej elementem był wykład Zastępcy Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, sędziego Sądu Najwyższego Wiesława Kozielewicz pod tytułem „Kilka uwag o zasadach tajności głosowania w wyborach powszechnych”.

Tegoroczne obchody Światowego Dnia Wyborów po raz kolejny potwierdziły duże zainteresowanie prawem wyborczym, ale jednocześnie potrzebę wzmożonej pracy w zakresie propagowania w społeczeństwie znaczenia przestrzegania tego prawa, znaczenia takich wartości jak demokracja czy wolne, równe, uczciwe, legalne

wybory. Nieustannie aktualna pozostaje także potrzeba ciągłych działań w zakresie budowania zaufania społecznego oraz wskazywania istotnej roli dla procesu wyborczego, a także dla legitymizacji wybranych w wyborach organów władzy publicznej, niezależnej, apolitycznej, niepartyjnej i profesjonalnej administracji wyborczej, budowanej w Polsce od czasu przemian ustrojowych przełomu lat 80 i 90 XX w.

- W dniu 2 marca 2017 r. w siedzibie Krajowego Biura Wyborczego odbyło się, z udziałem Szefa KBW Beaty Tokaj spotkanie z przedstawicielami Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Było ono poświęcone nawiązaniu współpracy pomiędzy instytucjami w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa systemów informatycznych przeznaczonych zarówno do bieżącej działalności Biura (poczta elektroniczna, strony internetowe, sieć WAN biura), jak również narzędzi informatycznych wykorzystywanych w ramach wsparcia organizacji wyborów (system WOW), ze szczególnym uwzględnieniem planowanych na rok 2018 wyborów samorządowych.
- W dniu 3 marca 2017 r. miało miejsce spotkanie Szefa KBW Beaty Tokaj oraz Dyrektora Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów Lecha Gajzlera z prezesem Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych Piotrem Woyciechowskim. Podczas spotkania dokonano prezentacji projektu zabezpieczenia karty do głosowania.
- W dniu 9 marca 2017 r. odbyło się spotkanie Przewodniczącego PKW Wojciecha Hermelińskiego z uczniami Zespołu Szkół Społecznych nr 3 w Krakowie. Sędzia Hermeliński mówił podczas spotkania o prawie wyborczym i działaniach Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego, przybliżył uczniom założenia Kodeksu wyborczego i dyskutował z nimi o roli i wadze demokratycznych wyborów w naszym kraju. Przewodniczący podkreślał, jak ważna jest znajomość prawa wyborczego wśród młodych ludzi, którzy w przyszłości sami będą wyborcami. Zachęcał także młodzież do aktywnego korzystania ze swoich praw wyborczych po osiągnięciu pełnoletniości.

Uczniowie obejrżeli również film z rocznicowych obchodów 25-lecia demokratycznego prawa wyborczego i organów wyborczych w Polsce, które odbyły się na Zamku Królewskim w Warszawie.

- W dniu 10 marca 2017 r. odbyło się spotkanie Szefa KBW Beaty Tokaj z Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji Tomaszem Zdzikotem. Tematem spotkania były kwestie związane z zabezpieczaniem kart do głosowania. Min. Zdzikot poinformował, iż w MSWiA trwają prace nad systemem zabezpieczania dokumentów urzędowych, którym objęte byłyby również karty do głosowania.
- W dniu 20 marca 2017 r. w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej odbyło się spotkanie z dziennikarzami, podczas którego zaprezentowane zostały karty do głosowania różnych rozmiarów – od A0 do A4, także w formie książeczki.
- W dniu 22 marca 2017 r. Szef KBW Beata Tokaj i Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński spotkali się z Ministrem Sprawiedliwości Zbigniewem Ziobro. Tematem spotkania były zagadnienia związane ze zgłaszaniem kandydatów na komisarzy wyborczych.
- W dniu 28 marca 2017 r. w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej odbyło się spotkanie Komisji i kierownictwa KBW z przedstawicielami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OSCE/ODIHR). W spotkaniu udział wzięli: Zastępca Przewodniczącego PKW sędzia Wiesław Kozielowicz, Sekretarz PKW, Szef KBW Beata Tokaj oraz Dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych Krzysztof Lorentz; OBWE reprezentowali Tatyana Hilscher Bogussevich, Steven Martin i Ulvi Akhundlu. Spotkanie było poświęcone dyskusji na temat rekomendacji z Raportu Misji Oceny Wyborów, odnoszącego się do wyborów parlamentarnych w Polsce w 2015 r. W dokumencie tym sformułowano 16 zaleceń, dotyczących trybu przeprowadzania wyborów, jawności finansowania partii politycznych oraz sprawowanej przez Państwową Komisję Wyborczą kontroli zgodności tego finansowania z prawem. W dokumencie jest także mowa

o funkcjonowaniu mediów w trakcie kampanii wyborczej oraz odpowiedzialności karnej za zniesławienie i publiczne znieważenie.

Państwowa Komisja Wyborcza oraz Krajowe Biuro Wyborcze odniosły się do tych rekomendacji, które dotyczą prawa wyborczego. Zgodzono się m.in. z autorami raportu co do umocnienia zasady tajności głosowania w wyborach. Opowiedziano się także za możliwością ograniczenia głosowania przez pełnomocnika wobec wprowadzenia powszechnej możliwości głosowania korespondencyjnego i za wzmocnieniem mechanizmów sprzyjających jawności źródeł finansowania partii politycznych.

PKW za niewłaściwe uznała jedynie propozycje umożliwiające swobodną ocenę ważności głosu przez obwodową komisję wyborczą oraz ponowne wydawanie karty do głosowania wyborcom, którzy omyłkowo źle ją wypełnili. Zdaniem PKW i KBW takie rozwiązania mogłyby prowadzić do oskarżeń o nadużycia.

Polscy rozmówcy zwrócili uwagę, że większość zmian postulowanych przez misję OSCE/ODIHR wymaga nowelizacji ustaw - przede wszystkim Kodeksu wyborczego oraz ustawy o partiach politycznych. Sprawy te są zatem w gestii ustawodawcy, nie zaś Państwowej Komisji Wyborczej. Podkreślono, że niektóre propozycje misji są zbieżne z postulatami sformułowanymi przez PKW w sprawozdaniu z wyborów, które zostało przedstawione najwyższym organom państwa w lutym ubiegłego roku.

- W dniach 29 i 30 marca 2017 r. odbyło się w Jachrance spotkanie Szefa Krajowego Biura Wyborczego z dyrektorami zespołów i delegatur KBW. Podstawowym celem spotkania było szkolenie pt. „Zarządzanie zespołem z elementami przeciwdziałania mobbingowi”.
- W dniu 6 kwietnia 2017 r. o głównych założeniach prawa wyborczego i o przyszłorocznych wyborach samorządowych Szef Krajowego Biura Wyborczego Beata Tokaj rozmawiała z uczniami II klasy dziennikarskiej z I LO im. M. Kopernika w Jarosławiu. Uczniowie zapoznali się także ze wzorami kart do głosowania, które poddawane są konsultacjom społecznym. Minister Tokaj podkreśliła, że udział w wyborach jest prawem każdego obywatela i namawiała

przyszłych wyborców, by w dorosłym życiu korzystali z tego prawa. Przedstawiła też zasady organizacji i przeprowadzania wyborów samorządowych. Szef Krajowego Biura Wyborczego zachęcała młodzież do pracy w obwodowych komisjach wyborczych.

Uczniowie interesowali się zarówno samym przebiegiem procedury wyborczej, jak i udogodnieniami, jakie Kodeks wyborczy przewiduje dla osób niepełnosprawnych. Pytali o głosowanie korespondencyjne i głosowanie przez pełnomocnika.

Uczniowie z Jarosławia poznali także proponowane wzory kart do głosowania w wyborach samorządowych - zarówno broszurę formatu A4, która jest podstawą trwających właśnie konsultacji społecznych, jak i jednostronną kartę. Rozwiązali też test z wiedzy o prawie wyborczym.

- W dniu 1 czerwca 2017 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej Wojciech Hermeliński i Szef Krajowego Biura Wyborczego Beata Tokaj spotkali się z Zastępcą Szefa Kancelarii Prezydenta RP i pełnomocnikiem do spraw referendum, ministrem Pawłem Muchą. Przewodniczący PKW chciał przedstawić wątpliwości i problemy, jakie mogą wynikać z przeprowadzenia tego samego dnia wyborów samorządowych i referendum, zapowiedzianego przez Prezydenta Andrzeja Dudę. Komisja chciała także poznać stanowisko Prezydenta wobec tych wątpliwości. Sędzia Hermeliński zapowiedział, że PKW jest gotowa przeprowadzić jednego dnia referendum ogólnokrajowe i wybory samorządowe, jeśli taka będzie wola zarządzających te działania organów. Podkreślił jednak, że przeprowadzenie referendum tego samego dnia, co wybory samorządowe może nastęrczać liczne problemy. Wymienił między innymi konieczność zatrudnienia około pół miliona osób w odrębnych komisjach wyborczych i referendalnych oraz zakup dodatkowych urn do przeprowadzenia referendum, których koszt sięga 30 milionów złotych.

Przewodniczący PKW zaznaczył po spotkaniu, że to od parlamentu zależy, czy utrzymana zostanie wynikająca z Kodeksu wyborczego data wyborów samorządowych, wypadających także 11 listopada przyszłego roku. Sędzia

Hermeliński podkreślił, że PKW jest do dyspozycji Sejmu, gdyby podjął on prace zmierzające do zmiany ściśle określonej daty wyborów samorządowych tak, by nie wypadły one w tym samym dniu, co planowane przez Prezydenta referendum. Poinformował także o liście, który PKW przesłała do Kancelarii Prezydenta, w którym zwraca ona uwagę na trudności, jakie mogą wystąpić przy przeprowadzeniu jednego dnia wyborów samorządowych i referendum.

- Z okazji Dnia Dziecka przedstawiciele Krajowego Biura Wyborczego rozmawiali w Sejmie z młodymi posłami – uczestnikami XXIII Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży – o prawie wyborczym i o zbliżających się wyborach samorządowych. Młodzi ludzie, którzy w przyszłym roku będą mogli po raz pierwszy głosować, interesowali się proponowanym przez Państwową Komisję Wyborczą wzorem karty do głosowania w postaci książeczki formatu A4. Mieli także okazję zapoznać się z alternatywną kartą – „płachtą” oraz z wymaganymi Kodeksem wyborczym nakładkami w alfabecie Braille’a na karty do głosowania w obu wymiarach.

Młodzi posłowie mogli także sprawdzić swoją wiedzę o prawie wyborczym, rozwiązując test na uruchomionej przez Krajowe Biuro Wyborcze witrynie edukacyjnej www.wybieramwybory.pl. Średnia punktacja z testu przekraczała 70 %.

- Przygotowania do przyszłorocznych wyborów samorządowych były głównym tematem narady Państwowej Komisji Wyborczej z Komisarzami Wyborczymi, Dyrektorami Zespołów i Delegatur Krajowego Biura Wyborczego, która odbyła się w Krynicy w dniach 5-8 czerwca 2017 r.

Dyskusja dotyczyła między innymi przygotowania systemu informatycznego do wyborów samorządowych, prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców oraz konsultacji kształtu kart do głosowania, prowadzonych przez Krajowe Biuro Wyborcze i Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w całej Polsce.

Uczestnicy narady wysłuchali także referatów naukowych, poświęconych różnym aspektom prawa wyborczego. Referaty przedstawili: prof. Arkadiusz Żukowski z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, prof. Barbara Nita-Światłowska z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i prof. Jacek Sobczak z SWPS Uniwersytetu Humanistyczno-Społecznego w Warszawie.

- 25 sierpnia 2017 r. w Poroninie Przewodniczący PKW spotkał się z uczestnikami obozu zerowego dla studentów prawa. Głównym tematem wykładu Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Wojciecha Hermelińskiego dla nowo przyjętych studentów prawa z Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Warszawskiego był Kodeks wyborczy i przepisy dotyczące referendum ogólnokrajowego. Wojciech Hermeliński zapoznał studentów z przepisami Kodeksu wyborczego – ze szczególnym uwzględnieniem tych, dotyczących wyborów samorządowych, które odbędą się jesienią 2018 roku. Przewodniczący PKW przybliżył im także przepisy ustawy o referendum ogólnokrajowym w związku z zapowiadaniem przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej referendum dotyczącym zmian w konstytucji. Sędzia Hermeliński mówił także o zadaniach Państwowej Komisji Wyborczej i o jej bieżącej pracy.
- 22 września 2017 r. dwustu uczniów z dziewięciu szkół ponadgimnazjalnych województwa śląskiego wzięło udział w spotkaniu pod hasłem „Demokratyczne prawo wyborcze” z udziałem członka Państwowej Komisji Wyborczej sędziego Janusza Niemcewicza. Spotkanie, które odbyło się w historycznej Sali Sejmu Śląskiego w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim, było zwieńczeniem cyklu spotkań, organizowanych przez Komisarza Wyborczego w Katowicach Barbarę Suchowską oraz Dyrektora Delegatury KBW w Katowicach Wojciecha Litewkę, a poświęconych zagadnieniom prawa wyborczego. Sędzia Janusz Niemcewicz mówił między innymi o wnioskach płynących z raportu z konsultacji kształtu kart do głosowania. W konsultacjach tych, zakończonych w czerwcu, brali udział także uczniowie z województwa śląskiego. Przekazano im informacje – jak głosować, by oddać ważny głos, jak zostać kandydatem w wyborach samorządowych i jak zgłosić się do pracy w obwodowej komisji wyborczej. Ponadto uczniowie poznali różnice między rejestrem a spisem wyborców, zasady głosowania za granicą oraz zadania Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego.
- W związku z informacjami o publikowaniu sondaży, akcjach plakatowych i innych działaniach promocyjnych osób, które chcą startować w przyszłorocznych

wyborach samorządowych, Państwowa Komisja Wyborcza przypomniła po raz kolejny, że zgodnie z Kodeksem wyborczym kampania wyborcza rozpoczyna się w dniu zarządzenia wyborów. Osoba kandydująca w wyborach może natomiast rozpocząć swoją kampanię od dnia przyjęcia przez organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza stwierdzała już wielokrotnie, że podejmowanie w okresie poprzedzającym zarządzenie wyborów działań promujących przyszłych kandydatów jest niezgodne z zasadami prowadzenia kampanii wyborczej. Działania takie naruszają zasadę równości kandydatów i komitetów wyborczych, są sprzeczne z zasadami dobrze pojmowanej kultury politycznej i są powszechnie odbierane jako obejście prawa nie tylko przez osoby, promujące się w ten sposób, ale także przez organizacje, z którymi osoby te są związane. Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła również uwagę, że przedwczesne rozpoczęcie kampanii wyborczej może zostać uznane za naruszenie zasad finansowania kampanii, a w konsekwencji doprowadzić do odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego oraz odpowiedzialności karnej. Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie ze swoimi kompetencjami, dokona oceny takich działań pod kątem przestrzegania zasad prowadzenia i finansowania kampanii przez komitety wyborcze w ramach badania sprawozdań finansowych składanych przez pełnomocników finansowych komitetów po wyborach samorządowych.

Zastępca Przewodniczącego
Państwowej Komisji Wyborczej

Wiesław Kozielowicz